

LOGIČKO-FILOZOFSKA RASPRAVA

Ludvig
Vitgenštajn

**LOGIČKO
FILOZOFSKA
RASPRAVA**

TRACTATUS
LOGICO-PHILOSOPHICUS

2024.

LOGISCH-PHILOSOPHISCHE ABHANDLUNG
TRACTATUS LOGICO-PHILOSOPHICUS

Ludwig Wittgenstein

© Basil Blackwell, Oxford, 1959. Sva prava za nemačko govorno područje zadržava Suhrkamp Verlag, Frankfurt na Majni.

Izdavač

Miba books, DOO
Dušana Vukasovića 33, Beograd

Za izdavača

Miloš Seferović

Urednik

Žana Jevtić

Prevod

Prof. dr Olivera Durbaba

Lektura i korektura

Milena Grujić

Priprema za štampu

Aleksandar Petrović

Plasman za Srbiju

011/713-80-36

065/2783-448

Tiraž

1.000 primeraka

Štampa

Neven, Beograd

www.mibabooks.rs

Ludvig Vitgenštajn rođen je 26. aprila 1889. u Beču, a preminuo 29. aprila 1951. u Kembridžu, gde je od 1937. godine bio profesor na Katedri za filozofiju. Njegov *Logičko-filozofski traktat* (Tractatus Logico-philosophicus) objavljen je 1921. u *Analima filozofije prirode* i ovde se prvi put pojavljuje u zasebnom nemačkom izdanju.

Vitgenštajnov traktat proučava mogućnosti mišljenja na osnovu mogućnosti jezika. Pošavši od logičke građe propozicija i prirode logičkih zaključaka, autor dolazi do teorije saznanja, osnova psihologije i etike, a naposljetku i do problema mistike.

Vitgenštajn je pripreme za rad na *Logičko-filozofskoj raspravi* otpočeo još pre Prvog svjetskog rata. Rukopis je bio završen 1918. godine; *Rasprava* je prvi put objavljena u posljednjem tomu Ostvaldovih *Analiza filozofije prirode* (Annalen der Naturphilosophie). Godine 1922. u izdavačkoj kući Routledge & Kegan Paul Ltd. u Londonu objavljeno je dvojezično izdanje; prevod je uradio F. P. Remzi (F. P. Ramsey), uvod je napisao Bertrand Russell (Bertrand Russel); Vitgenštajn je preradio tekst na nemačkom.

PREDGOVOR

Ovu knjigu će razumeti možda samo onaj koji je već nekada i sam mislio misli koje su u njoj izražene – ili pak neke slične misli. – Ona, dakle, nije udžbenik. – Ona bi postigla svoju svrhu ako onome ko je čita s razumevanjem pričinjava zadovoljstvo.

Knjiga obrađuje filozofske probleme i pokazuje – kako smatram – da postavka tih problema počiva na nerazumevanju logike našeg jezika. Čitav smisao ove knjige mogao bi se sažeti ovim rečima: ono što se uopšte može reći, može se reći jasno; a o čemu se ne može govoriti, o tome se mora ćutati. Ova knjiga će stoga povući granicu mišljenju, odnosno ne samom mišljenju koliko izrazu misli: jer da bismo povukli granicu mišljenju, morali bismo moći misliti obe strane te granice (dakle, morali bismo moći misliti ono što se ne može misliti).

Granica će se, dakle, moći povući samo u jeziku, a ono što je s one strane granice biće jednostavno besmisao.

Koliko se moja nastojanja podudaraju sa onima drugih filozofa, neću prosuđivati. To što sam ovde napisao čak i ne pretenduje ni na kakvu novinu, u svojim pojedinostima; zato i ne navodim izvore, pošto mi je svejedno da li je to što sam ja mislio, mislio i neko drugi pre mene.

Samo želim da spomenem to da veliki deo podstreka na ove misli dugujem veličanstvenim Fregeovim delima i radovima svoga prijatelja gospodina Bertranda Rasela.

Ako ovaj rad ima ikakve vrednosti, ona se sastoji u dvema stvarima. Najpre u tome što su u njemu iskazane misli, a ta vrednost će biti tim veća što su misli bolje iskazane. – Ovde sam svestan toga da sam daleko zaostao za mogućim. Jednostavno zato što mi je snaga preslaba za savladavanje ovog zadatka. – Nek dođu drugi i to urade bolje.

Zauzvrat mi se *istina* ovde saopštenih misli čini neprikosnovenom i definitivnom. Mi-

šljenja sam, dakle, da sam u suštini konačno rešio probleme. I ako se u ovome ne varam, to se druga vrednost ovog rada sastoji u tome što pokazuje koliko je malo učinjeno time što su ovi problemi rešeni.

Beč, 1918.

L. V.

Logičko-filozofska rasprava

- 1¹ Svet je sve što je slučaj.
- 1.1 Svet je sveukupnost činjenica, a ne stvari.
- 1.1.1 Svet je određen činjenicama i time što su to *sve* činjenice.
- 1.1.2 Jer sveukupnost činjenica određuje šta je slučaj, a i šta sve nije slučaj.
- 1.1.3 Činjenice u logičkom prostoru jesu svet.
- 1.2 Svet se raspada na činjenice.
- 1.2.1 Nešto može biti slučaj ili ne biti slučaj, a sve drugo može ostati isto.
- 2 Ono što je slučaj, činjenica, jeste postojanje stanja stvari.
- 2.01 Stanje stvari jeste povezanost predmeta (stvari, objekata).
- 2.011 Objektu je suštinsko da može biti sastavni deo nekog stanja stvari.

---

1 Decimalni brojevi kao numeričke oznake pojedinačnih stavki nagoveštavaju logičku težinu stavki, naglašavanje koje im pripisujem u svom prikazu. Stavke n.1, n.2, n.3 itd. jesu komentari uz stavku br. n; stavke n.m1, n.m2 itd. komentari su uz stavke n.m i tako dalje.

2.012 U logici ništa nije slučajno: ako se objekat *može* pojaviti u stanju stvari, onda mogućnost stanja stvari mora već biti prejudicirana u objektu.

2.0121 Činilo bi se upravo kao slučajnost ako bi se objektu koji bi mogao postojati sam za sebe naknadno prilagodila neka situacija.

Ako se objekti mogu pojavljivati u stanjima stvari, onda mora biti da to već jeste u njima.

(Nešto logično ne može biti samo-moguće. Logika se bavi svakom mogućnošću i sve su mogućnosti njene činjenice.)

Kao što o prostornim predmetima uopšte ne možemo misliti izvan prostora, o vremenskim izvan vremena, tako *ni* o *jednom* predmetu ne možemo misliti izvan mogućnosti njegovog povezivanja s drugima.

Ako o predmetu mogu misliti u vezi sa stanjem stvari, to o njemu ne mogu misliti izvan *mogućnosti* te veze.

- 2.0122 Objekat je samostalan utoliko što se može pojavljivati u svim *mogućim* situacijama, ali je taj oblik samostalnosti oblik povezanosti sa stanjem stvari, oblik nesamostalnosti. (Nemoguće je da se reči pojavljuju na dva različita načina, same i u propoziciji.)
- 2.0123 Ako poznajem predmet, poznajem i ukupne mogućnosti njegovog pojavljivanja u stanjima stvari.
(Svaka takva mogućnost mora počivati u prirodi predmeta).
Ne može se naknadno pronaći nova mogućnost.
- 2.01231 Da bih poznavao neki predmet, ne moram neminovno poznavati njegove eksterne osobine – ali mu moram poznavati sve interne.
- 2.0124 Ukoliko su dati svi predmeti, time su data i sva *moguća* stanja stvari.
- 2.013 Svaki objekat je takoreći u prostoru mogućih stanja stvari. Taj prostor mogu zamisliti praznim, ali ne i stvar bez prostora.

- 2.0131 Prostorni objekat se mora nalaziti u beskonačnom prostoru. (Tačka prostora je mesto argumenta.)
Mrlja u vidnom polju ne mora neminovno biti crvena, ali mora imati boju: ona takoreći ima oko sebe prostor u boji. Ton mora imati *neku* visinu, predmet čula dodira *neku* tvrdoću itd.
- 2.014 Predmeti sadrže mogućnost svih situacija.
- 2.0141 Mogućnost njegovog pojavljivanja u stanjima stvari jeste oblik predmeta.
- 2.02 Predmet je jednostavan.
- 2.0201 Svaki iskaz o kompleksima može se razložiti u iskaz o njihovim sastavnim delovima i u propozicije koje potpuno opisuju komplekse.
- 2.021 Predmeti čine srž sveta. Stoga ne mogu biti složeni.
- 2.0211 Kad svet ne bi imao srž, onda bi smislenost neke propozicije zavisila od toga da li je neka druga propozicija istinita.

- 2.0212 Tada bi bilo nemoguće skicirati sliku sveta (istinito ili pogrešno).
- 2.022 Očigledno je da i neki zamišljeni svet, toliko različit od stvarnog, mora imati nečeg zajedničkog – neki oblik – sa stvarnim.
- 2.023 Taj postojani oblik se sastoji upravo od predmeta.
- 2.0231 Srž sveta može određivati samo jedan oblik, a ne i materijalne osobine. Jer se one prikazuju tek putem propozicija – obrazuju se tek konfiguracijom predmeta.
- 2.0232 Uzred govoreći: predmeti su bezbojni.
- 2.0233 Dva predmeta istog logičkog oblika – bez obzira na njihove eksterne osobine – razlikuju se jedan od drugog samo po tome što su različiti.
- 2.02331 Objekat ili ima osobine koje nema nijedan drugi, i onda ga bez daljnjeg možemo opisom izdvojiti od drugih i ukazati na to; ili ima više objekata čije su sve osobine zajedničke, onda je potpuno nemoguće pokazati na neku od njih.

Jer ako se objekat ni po čemu ne izdvaja, ne mogu ga izdvojiti jer bi inače bio izdvojen.

- 2.024 Srž je ono što postoji nezavisno od onoga što je slučaj.
- 2.025 Ona je oblik i sadržaj.
- 2,0251 Prostor, vreme i boja (obojenost) jesu oblici predmeta.
- 2.026 Samo ako ima predmeta može biti postojanog oblika sveta.
- 2.027 Postojano, postojeće i predmet jesu jedno.
- 2.0271 Predmet je postojano, postojeće; konfiguracija je promenljivo, nepostojano.
- 2.0272 Konfiguracija predmeta obrazuje stanje stvari.
- 2.03 U stanju stvari predmeti su ukopčani jedan u drugi, kao karike u lancu.
- 2.031 U stanju stvari predmeti se na određeni način odnose jedan prema drugome.
- 2.032 Način na koji su objekti međusobno ukopčani u stanju stvari jeste struktura stanja stvari.
- 2.033 Oblik je mogućnost strukture.

- 2.034 Struktura činjenice sastoji se od struktura stanjâ stvari.
- 2.04 Sveukupnost postojećih stanja stvari jeste svet.
- 2.05 Sveukupnost postojećih stanja stvari određuje i koja stanja stvari ne postoje.
- 2.06 Postojanje i nepostojanje stanja stvari jeste stvarnost.
(Postojanje stanjâ stvari nazivamo pozitivnom, nepostojanje negativnom činjenicom.)
- 2.061 Stanja stvari su nezavisna jedna od drugih.
- 2.062 Na osnovu postojanja ili nepostojanja jednog stanja stvari ne može se donositi zaključak o postojanju ili nepostojanju nekog drugog.
- 2.063 Sveukupna stvarnost jeste svet.
- 2.1 Mi sebi stvaramo slike činjenica.
- 2.11 Slika predstavlja situaciju u logičkom prostoru, postojanje i nepostojanje stanjâ stvari.
- 2.12 Slika je model stvarnosti.

- 2.13 Na slici predmetima odgovaraju elementi slike.
- 2.131 Na slici elementi slike zastupaju predmete.
- 2.14 Slika se sastoji u tome da se njeni elementi na određeni način odnose jedni prema drugima.
- 2.141 Slika je činjenica.
- 2.15 To što se elementi slike na određeni način odnose jedni prema drugima predstavlja da se stvari tako odnose jedne prema drugima.
Ta povezanost elemenata slike mogla bi se nazvati njenom strukturom, a njihova mogućnost njenim oblikom odslikavanja.
- 2.151 Oblik odslikavanja jeste mogućnost da se objekti odnose jedni prema drugima kao elementi slike.
- 2.1511 Slika je *tako* skopčana sa stvarnošću; ona doseže do nje.
- 2.1512 Ona je kao merilo priložena uz stvarnosti.

- 2.15121 Samo krajnje tačke podeljaka na men-
zuri *dotiču* mereni predmet.
- 2.1513 Prema ovom shvatanju, u sliku spada
još i odnos koji se odslikava i koji je
čini slikom.
- 2.1514 Odnos koji se odslikava sastoji se od
pridruživanja elemenata slike i stvari.
- 2.1515 Ova pridruživanja su takoreći pipci
elemenata slike kojima slika dodiruje
stvarnost.
- 2.16 Da bi bila slika, činjenica mora imati
nečeg zajedničkog sa odslikanim.
- 2.161 U slici i u odslikanom mora biti nečeg
identičnog kako bi to uopšte mogla
biti slika drugog.
- 2.17 Ono što slika mora imati zajedničko
sa stvarnošću da bi je mogla odslikati
na svoj način – ispravno ili pogrešno –
jeste njen oblik odslikavanja.
- 2.171 Slika može odslikati svaku stvarnost
čiji oblik ima.
Prostorna slika sve prostorno, slika u
boji sve obojeno itd.